

> Retouradres Postbus 30945 2500 GX Den Haag

Vereniging Leefmilieu
Claudia van Steen, secretaris
Dennenstraat 124
6543 JW Nijmegen

Bestuurskern

Dir.Veiligheid en Risico's
Cluster C

Den Haag
Postbus 30945
2500 GX Den Haag

Contactpersoon

E. Haan
Senior beleidsmedewerker
Milieu en Gezondheid

T 070-4566149
M +31(0)6-52740273
erwin.haan@minienm.nl

Datum **10 AUG. 2016**
Betreft Rapport meldingen milieugerelateerde
gezondheidsklachten 2015

Ons kenmerk

IENM/BSK-2016/168108

Geachte mevrouw Van Steen,

Hartelijk dank voor uw brief van 12 juli 2016 ter aanbieding van uw rapport over meldingen van milieugerelateerde gezondheidsklachten 2015.

In uw brief wijst u op de zorgen die bestaan bij van mensen over milieuoverlast in hun directe omgeving en in hun woning. De aandacht richt zich hierbij vooral op klachten over laag frequent geluid, elektromagnetische straling en luchtvervuiling door houtstook.

In het onderstaande ga ik in op de drie onderwerpen die u in uw brief naar voren brengt. Dit uiteraard vanuit de verantwoordelijkheid van dit Ministerie voor het Nationale Milieubeleid.

Laagfrequent geluid

Uit het rapport van de Vereniging Leefmilieu blijkt onder meer dat er relatief veel meldingen gedaan worden over laagfrequent geluid. De problematiek van laagfrequent geluid (LFG) is dermate ingewikkeld, dat het ministerie zich hierbij laat bijstaan door het RIVM. Voor specifieke informatie over LFG verwijs ik naar de website van het RIVM.

In 2013 heeft het RIVM op verzoek van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu een factsheet over laagfrequent geluid (LFG) opgesteld (bijlage bij Kamerstuk 2013-2014, 33 612, nr. 22). Deze factsheet bevat een korte schets van de actuele kennis en literatuur over LFG en het effect daarvan op de gezondheid. In de factsheet werd geconcludeerd dat er wetenschappelijke consensus is over effecten van LFG op hinder en slaapverstoring. Voor andere effecten of aandoeningen die met LFG in verband worden gebracht, zoals duizeligheid, evenwichtsverlies en zogeheten vibro-akoestische aandoeningen, is er geen consensus dat LFG deze effecten in de woonomgeving kan veroorzaken.

Laagfrequent geluid kan samenhangen met verschillende bronnen, maar vaak is het lastig te bepalen van welke bron het LFG afkomstig is en uit welke richting het komt. Meldingen over LFG zijn complex en in veel gevallen blijkt het moeilijk om tot een goede oplossing te komen. Daarom heeft het RIVM in samenwerking met de GGD'en een voorlopige richtlijn opgesteld om melders adequate hulp te kunnen bieden (RIVM-rapport 2016-0014).

In het licht van het voorgaande bestaat geen voornemen om landelijke regels voor te bereiden. De komende jaren zal praktijkervaring worden opgedaan met de door het RIVM ontwikkelde voorlopige richtlijn. De uitdaging ligt nu primair bij de praktijk (m.n. de GGD'en) om mensen met vragen en klachten (meldingen) over hinder van een bromtoon zo goed mogelijk verder te helpen. Deze praktijkervaring kan weer benut worden bij de verdere opbouw van de kennisbasis over LFG door het RIVM.

Bestuurskern

Dir. Veiligheid en Risico's
Cluster C

Ons kenmerk

IENM/BSK-2016/168108

Elektromagnetische straling

Mobiele communicatie is niet meer weg te denken uit onze samenleving. De elektromagnetische velden tussen antennes en mobiele telefoons, die deze communicatie mogelijk maken, zijn dan ook op veel plaatsen in de leefomgeving aanwezig. Ter bescherming van de gezondheid zijn er internationaal aanbevolen blootstellingsnormen voor elektromagnetische velden. Deze blootstellingsnormen worden in de leefomgeving niet overschreden door het gebruik van mobiele telecommunicatie.

Sommige mensen geven aan gezondheidsklachten te ervaren als gevolg van elektromagnetische velden van mobiele telecommunicatie bij veel lagere blootstelling dan de internationaal aanbevolen blootstellingsnormen. Deze mensen geven aan extra gevoelig te zijn voor elektromagnetische velden, oftewel elektrohypersensitief. Er bestaan echter onvoldoende aanwijzingen voor een verband tussen elektromagnetische velden in de leefomgeving en gezondheidsklachten.

Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft middelen beschikbaar gesteld voor een onderzoeksprogramma naar elektromagnetische velden en gezondheid. Dit onderzoeksprogramma loopt via ZonMw van 2006 tot en met 2019 en omvat 60 onderzoeksprojecten: <http://www.zonmw.nl>.

De voorlopige resultaten van dit uitgebreide onderzoeksprogramma naar de gezondheidseffecten van elektromagnetische hebben niet tot andere inzichten geleid. De rijksoverheid treft daarom geen maatregelen om de blootstelling aan elektromagnetische velden in de leefomgeving extra te verlagen. Burgers kunnen indien gewenst de eigen blootstelling zoveel mogelijk beperken. Informatie over EMV en gezondheid is te vinden op de www.kennisplatform.nl.

Luchtkwaliteit (houtstook)

De luchtkwaliteit is de afgelopen jaren overal aanzienlijk verbeterd. Dit heeft een positief effect op de gezondheid van mensen. Ondanks deze voortgang doen zich nog steeds gezondheidsrisico's voor. Een verdergaande verbetering van de luchtkwaliteit is van belang om de gezondheidsrisico's vanwege luchtverontreiniging verder terug te dringen. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu streeft naar een permanente verbetering van de luchtkwaliteit, onder andere door toe te werken naar de advieswaarden die de Wereldgezondheidsorganisatie heeft opgesteld.

Het is bekend dat houtkachels een bron zijn van luchtvervuiling. Er zijn veel plaatselijke omstandigheden die bepalen of een houtkachel overlast kan geven bij buurtbewoners. Daarom hebben gemeenten een belangrijke rol bij de aanpak van houtrookoverlast. Zo kan een gemeente bijvoorbeeld buurtbemiddeling inschakelen of, waar dat kan en nodig is, regels handhaven.

Er zijn landelijke regels die gemeenten kunnen helpen bij het oplossen van probleemsituaties. Het Bouwbesluit stelt eisen aan rookkanalen (schoorstenen) en

verbiedt dat bewoners rook, roet, walm en stof verspreiden op een hinderlijke en schadelijke manier. Gemeenten zijn bevoegd om ervoor te zorgen dat iedereen deze regels naleeft. Vanaf 2022 komen er strenge Europese regels voor de maximale uitstoot van nieuwe houtkachels. Die regels staan in de Ecodesign-Richtlijn. Dit betekent dat er eisen gaan gelden voor houtkachels die in Nederland worden verkocht, waaronder eisen aan de maximale uitstoot van diverse schadelijke stoffen.

Bestuurskern
Dir. Veiligheid en Risico's
Cluster C

Ons kenmerk
IENM/BSK-2016/168108

Om een oplossing te bereiken voor gezondheidsoverlast door houtrook, is het Platform Houtrook en gezondheid opgericht. Dit platform gaat (deel)oplossingen in beeld brengen die de overlast van houtrook kunnen beperken. Oplossingen kunnen bijvoorbeeld gelegen zijn in wet- en regelgeving, communicatie en onderzoek. Het platform bestaat uit vertegenwoordigers van overheden, bewonersgroepen, maatschappelijke organisaties en ondernemers. U kunt meer informatie over het platform vinden op de website www.platformhoutrook.nl. De verwachting is dat het platform in 2017 het overzicht zal presenteren. We zullen uw oproep meegeven aan het platform.

Het ministerie van IenM heeft daarnaast acties in gang gezet op het gebied van voorlichting over de gevolgen van houtstook. Op de website www.platformhoutrook.nl staat een landelijke toolkit: "Houtstook door particulieren: hoe voorkom je overlast?". Hierin staan stappenplannen voor de stoker, de gehinderde burger, de gemeente en de GGD. Met de toolkit kan overlast worden voorkomen of worden verminderd door tips over aanpassing van het stookgedrag.

Tot slot kan ik melden dat de gemeente Nijmegen en ECN op dit moment in het kader van het project 'Slimme en Gezonde Stad' van het ministerie van IenM een landelijk systeem ontwerpen dat stokers informeert in hoeverre onder actuele weersomstandigheden het stoken van hout in hun omgeving tot overlast kan leiden. Dit systeem zal vervolgens door middel van een app of website zichtbaar worden gemaakt voor het publiek.

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met de heer Haan, telefoon 070-4566149.

Met vriendelijke groet,

DE DIRECTEUR-GENERAAL MILIEU EN INTERNATIONAAL,

drs. C.B.F. Kuijpers